

djela. Ono što je kazao sv. Jakov o vjeri bez dobrih djela (2,26), to o vdje ističe sv. pisac o djelima bez vjere u Krista. Ni u jednom ni u drugom slučaju nema opravdanja, milosti posvetne u duši. Vjerom u Krista obavljana djela čovjeka čiste u savjesti. Čovjek postaje slobodan da služi Bogu živomu. Kolike li opreke: Mrtva djela — služba živomu Bogu!

9,14 Krist je prinio žrtvu za otkup svih potaknut Duhom Svetim koji je zajednički Duh njegov i Očev. I ako su žrtvene životinje u St. Zavjetu morale biti bez ikakve mane, to se još više mora reći za Krista da je iznad svake mjere čist i neokaljani (amomos). Stoga je i uspjeh njegove žrtve veći, tj. olakšanje savjesti, očišćenje od grijeha, osposobljenje za vršenje krepkih djela.

9,15 Neovisno o svećenstvu Izraelci su imali tri vrste posrednika: proroke, anđele i Mojsija. O njima je bio govor u prvom dijelu poslanice. Ovdje sv. pisac naglašava da je Isus Krist predstavnik Božjega naroda onako kako je Mojsije bio predstavnik izraelskog naroda kad je sklapao i ratificirao ugovor s Bogom. Diatheke u grčkom znači i ugovor i oporuka, no ugovor-oporuka ne vrijedi dok je na životu onaj koji čini oporuku. On treba da prije umre, da oporuka postane pravomoćnom. To je Isus navijestio na Zadnjoj Večeri a malo zatim je uslijedila sama smrt božanskog oporučitelja. Svi ljudi imaju sada pravo na svoj baštinski dio. Izraelci su dobili u posjed pojedine dijelove u kanaanskoj zemlji, a naša je baština u nebu. To će biti vječna baština.

Žrtva što je spominjemo u nedjelju Muke znači naše oslobođenje od St. Zavjeta a također ispunjenje svih tipova o kojima govori St. Zavjet. (R. Knox). Prošlost je mrtva. Puca zora sretne budućnosti i to bez kraja i konca. Baštinske dijelove dobili smo oporukom najdragocjenije vrste. Oporuka je to dobrog umirućeg oca.

O. FRANJO CAREV

VITAM RESURGENDO REPARAVIT

(Iz velikonočnega slavospeva)

Vsebina: Za kaj gre? Kristus v mesu. Kristus v slavi. Kristus v liturgiji. Pastoralni problemi: češčenje sv. R. t.; umetnost.

ZA KAJ GRE

1. Čudež je pojav v vidni naravi. Z njim dokazujemo obstoj nadnaravnega sveta iz bivanje Boga. Jezusovi čudeži posebej dokazujejo njegovo božanstvo in resničnost njegovega nauka. Pomen čudežev je torej v prvi vrsti apologetičen.

Posebno mesto v vrsti Jezusovih čudežev ima njegovo vstajenje od mrtvih. »Če pa Kristus ni vstal, je prazna vaša vera« (1 Kor 15,17). Z njim so apostoli dokazovali resničnost krščanstva. Prav tudi teologija v zadnjih stoletjih. Vendar novozavezni spisi in liturgija v svojih velikonočnih tekstih pričajo, da z apologetiko ni izčrpan ves pomen Gospodovega vstajenja.

2. Novejši teologi, tuji in domači, gledajo na Gospodovo vstajenje tudi s soteriološkega vidika. (Prim. dr. A. Strlè, Kristologija in soteriologija, 111. oddelek, Ljubljana 1962, str. 198. Podobno v članku: Dogmatična teologija v službi človeka v Zborniku teološke fakultete, Ljubljana 1962, str. 143 in sl.)

KRISTUS V MESU

1. Drevo življenja, o katerem nam pripoveduje Geneza, je nekakšna upodobitev obljube, da človek ne bo umrl, če bo ostal Bogu zvest. (Prim. 1 Mojz 2,9 in zraven spadajočo opombo 8 pod črto u novem prevodu.) Po kratki preskušnji v raju naj bi prešel v večno življenje. Človek, žal, preskušnje ni prestal. Dal se je zapeljati v greh. Za grehom je prišla kazen, duhovna in telesna smrt. »Po nepokorščini enega človeka je množica postala grešna« (Rimlj 5,19). Tako označuje duhovno smrt kot posledico izvirnega greha apostol narodov. Geneza pa napoveduje človeku trpljenje in telesno smrt: »Zemlja ti bo rodila trnje in osat. Prah si in v prah se boš povrnil«. Človeška narava, ki je iz Božjih rok prišla sveta in tudi telesno neumrljiva, je po prvem grehu postala grešljiva, trpljiva in umrljiva. Človeka s tako naravo sv. pismo imenuje »caro«-meso, npr. »meso je dih, ki odhaja in se na vrača« (Ps. 77,39). Trpljenje in smrt sta tako postala človeku stalna spremljevalca na njegovi zemeljski poti, nujnost, kateri ne more ubežati, del njegove narave.

2. Kljub padcu Bog človeka ni hotel in noče zavreči. Človek naj pride k Bogu, toda po daljši poti, preko trpljenja in smrti. Da bi pa ne zgrešil tudi te svoje poti, je Bog sklenil človeku poslati Odrešenika v osebi svojega edinorojenega Sina. Ta naj se učloveči. Postane naj »caro«. Privzame najal človeško naravo, kakor jo imajo vsi Adamovi potomci z edino izjemo grešljivosti.

Izvedbo tega božjega načrta sv. pismo formulira takole: »Beseda je meso postala« (Jan 1,14); ali: »Bil je v Božji podobi, pa je sam sebe izničil, podobo hlapca nase vzel, postal podoben ljudem in bil po zunanosti kakor človek. Ponižal se je in je bil pokoren do smrti, smrti na križu« (Flp 2, 6—8). Liturgija pa takole: »Ut carne carnem liberans, ne perderet, quos condidit« — da z mesom rešil bi meso, otel bi, kar ustvaril je« (hymnus ad laudes in festo Nativ. Dom). Teologija končno, oprta na sv. pismo, vidi v Jezusovi smrti daritev, katero je učlovečeni Božji Sin opravil za greh sveta.

»Caro« je torej v Adamovih otrocih posledica izvirnega greha, v Božjem Sinu pa sredstvo, s katerim nas je hotel odrešiti.

KRISTUS V SLAVI

1. Božji Sin je v svoji človeški naravi trpel in umrl. Bil je tudi pokopan. Bogu je bila njegova daritev včas in jo je sprejel. Zato ga je poveličal. Tretji dan ga je po Sv. Duhu obudil in Jezus je v svojem mesu vstal od mrtvih. Jezus je tako kot prvi v sebi doživel dramo odrešenja, kot prvi je šel s svojim mesom skozi trpljenje in smrt v poveličanje. Terminus za Jezusov prehod iz smrti v življenje je »pascha« ali »paschale mysterium«, velikonočna skrivnost.

2. Okvir tega članka presega, da bi dokazovali zgodovinsko verodostojnost Jezusovega vstajenja. Samo mimogrede omenjamo, da vstajenje ni privid bolestnih živcev, pač pa izpričan zgodovinski dogodek. Vstalega Jezusa so videli vsi apostoli brez izjeme. Tomaž se ga je tudi dotaknil. Videli so ga dalje sv. Štefan, diakon prve Cerkve; farizej Savel, ki je po srečanju z njim postal njegov največji apostol. Videli so ga še mnogi drugi, 500 bratov hkrati.

3. Po biblični terminologiji je vstali Kristus »gloriosus« — poveličan. »Vidimus gloriam ejus — videli smo njegovo

slavo, polno milosti in resnice» (Jan, 1,14). Po isti termonologiji je tudi »exaltatus« — povišan. »Propterea Deus exaltavit illum« (Flp, 2, 9). Poveličano Gospodovo telo ni podvrženo zakonom nepoveličane snovne narave, niti ni vezano na čas in prostor, čeprav je še ostalo resnično telo. Zaradi svoje poduhovljenosti virtualno napolnjuje ves čas in ves prostor čeprav ni vsepričujoče. Sv. Štefan ga vidi v nebesih stati na Božji desnici, sv. Pavel ga sliši na cesti, ko jezdi iz Jeruzalema v Damask, sv. Marjeta Alacoque, ko moli pred tabernakljem ga zagleda s prebodenim srcem. Predvsem pa Gospod v svoji poveličani človeški naravi ne umrje več, smrt nad njim ne gospoduje, pač pa je on Zmagavel nad smrtjo.

4. Kristus je na svojem poveličanem telesu ohranil značke trpljenja in smrti na križu: rane na rokah in nogah in na srcu. Tudi te so poveličane, »vulnera gloriosa« jih imenuje veliko-nočna liturgija. Poveličani Kristus živi tudi v sv. R. t. Pod ločenima podobama kruha in vina ponavzočuje svojo smrt na križu, kar je dokaz, da je Kristus vedno isti, včeraj, danes in na veke, in da pravzaprav ni razlike med zgodovinskim in poveličanim Kristusom. Trpljenje in smrt sta sicer zgodovinsko minila, a poveličani Kristus ostane vekomaj zaznamovan z daritveno smrtjo.

5. Biblija daje vstalemu Jezusu naslove, ki niso samo lepo doneče besede, pač pa v bibličnem smislu tudi pomenijo, kar izražajo. Vstali ima naslov: mogočni Sin božji in Gospod (Kyrios, Flp 2, 11 in Rimlj 1, 4) v nasprotju s svojim prejšnjim »mesenim« stanjem. Vstali Kristus je začel izvrševati svojo nalogo v zgodovini človeštva in ima univerzalno in absolutno gospostvo nad vsem stvarstvom: nad svetom, nad prostorom in časom, nad človeštvom, nad naravnimi in angelskimi silami.

Vstali Kristus ima naslov: velik in večni duhovnik po Melkizedekovem redu in srednik med Bogom in ljudmi (Hebr 5, 9 in 1 Tim 2, 5—6). Vstali Kristus opravlja duhovniško službo v nebesih in na zemlji. Kot Bog-človek posreduje v dve smeri: po njem se Bog obrača k ljudem in ljudje k Bogu. Zdi se, da je Jezusova sredniška služba, ki je bila v dneh prvega krščanstva v zavesti krščanskih vernikov zelo živa, v naših dneh močno obledela. Liturgična obnova si prizadeva, da bi to popravila. Kristjani naj bi znova doumeli pomen formule, ki jo v liturgiji tolikokrat slišijo: per Dominum nostrum Jesum Christum; per ipsum Deo Patri... omnis honor et gloria.

Vstali Kristus se končno imenuje: »glava Cerkve«, »drugi Adam«, »oživljajoč duh«, »začetnik življenja«) prim. Ef 1, 19—23, 1 Kor 15, 45, Apd 3, 14). Posebno pomembni so ti zadnji naslovi. Izražajo namreč, da je z vstajenjem kot zmagovitim zaključkom smrti na križu Kristus postal vir življenja, ki ga je zaslužil, da bi ga vsi imeli v izobilju (Jan 10, 10). Postaja lje trta, ki daje živlejnje svojim mladikam. Gre za življenje, ki je v Očetu, zato tudi v Sinu, ki naj ga po svoji poveljani človeški naravi dalje posreduje vsem, ki se z njim povežejo. To življenje najprej preobraža dušo, preko nje pa vse zemeljsko življenje. Poleg tega ima v sebi eshatologijske kali, kali splošnega preosbraženja in obnove ob koncu sveta. Ob teh resnicah šele razumemo Gospodove besede: »Kruh, ki ga bom jaz dal, je moje meso za življenje sveta. Ako ne boste jedli mesa Sinu človekovega in pili njegove krvi, ne boste imeli življenja v sebi. Kdor je moje meso in pije mojo kri, ima večno življenje v sebi i njaz ga bom obudil posljednji dan« (Jan 6, 51—54). Poveljani Kristus, sam prenovljen v mesu, prenavlja vse, ki imajo z njim življenjski stik, in bo končno prenovil nebo in zemljo.

6. Iz tega je razvidno, kako daljnosežne posledice nosi v sebi paschale mysterium. Za Cerkev je upa polno znamenje obnove in trdno poroštvo zmage za vse, ki v življenju mistično odmirajo svojim nerednim željam ter z Gospodom združeni živijo trpijo in umirajo.

Gospod je s svojim vstajenjem obnovil življenje. Vitam resurgendo reparavit. Ne smemo pa pozabiti, da je poveljani Kristus zaznamovan z znamenji svojega trpljenja in smrti. Obnova se je torej že začela in se nadaljuje. Zaključila se bo ob paruziji.

KRISTUS V LITURGIJI

1. V ospredju pozornosti vsega cerkvenega življenja je že nekaj desetletij sem sv. liturgija. Ta pozornost ni prenehala ob napovedi 2. vatičanskega koncila. Med drugimi je bila ustanovljena posebna liturgična komisija, ki naj bi pripravila liturgični material, o katerem naj bi koncil razpravljala. Na koncilu so pred vsemi drugimi prišla na dnevni red liturgična vprašanja. Tem je koncil posvetil čez generalnih sej, kar je izredno mnogo in znamenje pozornosti, ki so jo tudi koncilski očetje posvetili liturgiji.

2. Zgodovinarji trdijo, da Cerkev naših dni živi v razmerah, ki so v marsičem podobne onim pred milanskim ediktom (1.313), ko je duhovno živela iz svoje liturgije in ni bila oprta na nobeno posvetno moč. Ta doba je najbolj slavna v zgodovini Cerkve in vzbuja zanimanje vseh časov. V teku stoletij pa se je morala Cerkev spoprijemati z vedno novimi problemi, zato so se stare resnice pozabile in staro življenje je zamrlo. Danes, v podobnih razmerah, pa spet sili na dan.

3. Sodobna obnova liturgije ima svoje korenine v resnicah sv. vere, ki so bile »pozabljene« pa so jih spet na »novo odkrili«. Brez teh resnic liturgične obnove ni. Če se pa kje pojavi, je seme vsejano na skalo, ki ob vlagi sicer bujno požene, a kmalu usahne, ker se ni zakoreninilo. Treba je torej, da se vrnemo k starim duhovnim osnovam, le tako bomo razumeli razloge za liturgično obnovo in njeno umestnost. Cilj liturgične obnove je v tem, da po njej ponovno vstopi v svet Kristus Odrešenik s svojo obnovitveno močjo.

4. Jasno je, da liturgija kljub svojim ceremonijam ni »ceremonial«. Morda je bila doslej res az koga je preveč podobna ceremonialu, ker je do najmanjših podrobnosti določala globino priklonov in držo rok. Vse to je bilo samo odmev časa, v katerem so podrobni predpisi nastali. Ti si bili do neke mere pri tako svetih dejanjih, ki imajo večkrat tudi značaj simbolov, potrebni, vendar pri tolikernih malenkostnih rubrikah je naravno, če se je pozornost pri liturgičnih akcijah od bistvenega obrnila k temu, kar je obrobnega pomena, in se danes, v slogu časa, vrača k bistvu stvari.

5. V moderni teologiji se je namreč marsikaj premaknilo. V poglobljenem studiju so teologi bolje doumeli Cerkev in sv. zakramente. Že sv. Ambrož je v njih gledal odsev Kristusovega obraza. Tudi novejši teologi gledajo v Cerkvi in njenih zakramentih poveličanega Kristusa, njegov paschale mysterium, njegovo dinamično moč. Van Roo, profesor na Gregoriani, npr. definira zakramente kot zunanje kulturno dejanje, v katerem Kristus po Cerkvi in po delivcu kot prestavniku Cerkve ex opere operato znači in povzroča v primerno disponiranem človeku posvečenje, in sicer tako, da Kristus pri tem ponavzočuje misterije svojega mesa, svojega zemeljskega življenja, zlasti pa smrti in vstajenja. (Prim. Zbornik teol. fakultete, str. 148.). Svoj paschale mysterium Kristus ponavzočuje v vernikih, ki si krščeni in evharistično živijo.

6. Zdi se, da koncilski očetje izražajo isto misel, ko v proglasu vsem ljudem ob začetku koncila pravijo, da želijo sebe in svoje vernike tako obnoviti, da bo vsem zasijal ljubeznivi obraz Jezusa Kristusa. Taka obnova more priti samo iz obnovljene liturgije. Po besedah sv. Pija X. je samo v liturgiji mogoče zajeti Kristusovega duha, ker samo v njej pridemo v neposreden, življenjski stik s poveljanim Kristusom, z njegovo močjo, ki vse prenavlja in obnavlja. Samo liturgija more človeku vtisniti Kristusov duhovni obraz.

PASTORALNI PROBLEMI

V zvezi s poglobljeno teologijo in liturgično obnovo se porajajo novi pastoralni problemi. O njih razpravljajo teologi, razpravljali so tudi koncilski očetje. Omenjajmo samo nekatere, ki so nekako bolj v zvezi z našim člankom.

1. **Češčenje sv. R. t.** a) Središče krščanske pobožnosti ostane tudi v novih časih zakrament sv. R. t., kakor Slovenci pomenljivo nazivamo zakrament evharistije. Skrivnost tega zakramenta je pač v navzočnosti Gospodove božje osebe, toda v ospredje stopa v naših dneh, kar izraža naš terminus, njegovo Telo, njegova človeška narava, ki nas je z njo odrešil in je, poveljučana, za nas vir božjega življenja, oživljajoč duh.

b) Imamo ljudske pobožnosti, ki v njih častimo človeško naravo Gospodovo, med njimi trojne litanije: presv. Imena, presv. Srca in predragocene Krvi. To ljudsko pobožnost opravljamo navadno s svojimi verniki ob nedeljah pri popoldanski službi božji. Te se udeležuje relativno malo ljudi, vendar bi bilo za globlje spoznanje Zveličarjeve osebe naših vernikov zelo koristno, ako bi pristojna cerkvena oblast imenovane litanije obogatila z invokacijami, ki so bibličnega izvora, pa so nekako bolj v skladu z duhovnostjo naše dobe, npr.: Jezus, naš veliki duhovnik; Jezus, srednik med Bogom in ljudmi; Jezus, glava sv. Cerkve; Jezus, drugi Adam, Jezus, oživljajoč duh; ali: Srce Jezusovo, studenec žive vode; Srce Jezusovo, iz čigar polnosti vsi prejemamo (sedanji, ne pretekli čas!).

c) Pri nas je udomačeno vedno češčenje sv. R. t. Pri tem smo našim vernikom dajali v roke molitvenik z naslovom: Večna molitev pred Jezusom v zakramentu ljubezni. Molitvenik je delo nemškega benediktinca p. Walserja; po naročilu

prelata Flisa so ga ljubljanski bogoslovci priredili za naše razmere. Izšlo je mnogo izdaj. Ustrezal je dolgo in dobro. Odkar je bil prirejen, je pa marsikaj napredovalo in se poglobilo tudi v češčenju sv. R. t. Živo čutimo potrebo po novem molitveniku te vrste. Medvojni poskusi v Ljubljani niso dozoreli. V njem naj bi prišli do izraza novi pogledi na neizmerno bogastvo, ki je skrito v evharistični skrivnosti. Molitvenik bi rabili pri nočnem češčenju na veliki četrtek, pri večni molitvi in mesečnem češčenju sv. R. t. Morda že imajo kje po svetu podoben molitvenik. Poiskati bi ga bilo treba in prevesti, če ni nikogar med nami, ki bi ga sestavil. Evharistija je in mora ostati, tudi v novih časih, v središču vse naše pobožnosti.

č) Večkrat govorimo o evharističnem življenju, ki naj bi ga živeli naši verniki. Pod besedo razumemo integralno udeležbo pri sv. maši s prejemom sv. obhajila. Kljub mnogim priporočilom in vabilom je pri nas le malo ljudi, ki bi evharistično živeli. Zakaj tako slab odziv za stvar, ki je tako dobra? Morda zato, ker naši verniki sv. maše in zakramenta sv. R. t. kljub dolgim in natančnim razlagam še niso dovolj doumeli. Sv. maše jim še nikoli nismo razložili kot paschale mysterium, kot Jezusov prehod iz smrti v življenje, iz groba v poveličanje, iz mesa v slavo. Udeležba pri sv. maši pomeni za vernike udeležbo pri tem misteriju. Vsi, ki evharistično žive, so deležni istega prehoda. Za vzvišenimi besedami izraža ta prehod hvalospev pri črni maši: »V njem (Kristusu) nam je zasijalo upanje blaženega vstajenja, da nas, ko nas žalosti gotova usoda smrti, tolaži obljuba prihodnje nesmrtnosti. Zakaj tvojim vernikom, Gospod, se življenje spremeni, ne pa uniči in ko jim razpade dom bivanja na zemlji, se jim pripravi večno bivališče v nebesih.«

2. Umetnost. V prvi krščanski dobi je pashalni misterij duhovno obvladal vse vernike. Iz njega so črpali upanje v hudih časih, moč v preganjanju, vztrajnost v trpljenju mučeništva. Isti misterij jim je nadvihoval umetniška dela. Kristusa so v absidah svojih cerkva slikali v slavi, v poveličanju, kot glavo Cerkve. Križ jim je bil orux gemmata, znamenje zmage, izpod katerega vro vreli življenja. Šele srednji vek je ustvaril razpela, ki so včasih naravnost grozljive slike in skulpture trpečega in umirajočega Jezusa. Zdi se, da so ta dela umetnosti, čeprav lepa, s krščanskega stališča vendarle torzo, nedokončana dela brez epiloga. Ta dela ne izražajo vsega, kar uči vera, in kar naj človek kot kristjan upa in čuti. Cerkve, v ka-

terih so taka dela razstavljena, so mračne. Sodoben človek, ki se mu hoče življenja, se v njih ne počuti dobro. Dušni pastir, ki za svojo cerkev daje naročila umetnikom, naj pazi, da umetnost, kolikor je mogoče, izrazi ves kompleks krščanskih resnic.

Tudi o umetnosti so razpravljali koncilski očetje, verjetno v tem duhu.

Vendar so našli samo nekateri pastoralni problemi naše dobe. So pa še mnogi drugi, vsi pomembni in važni za čase, ki se bližajo. Z vsemi se bo treba spoprijeti po navodilih, ki jih bo dal koncil.

Filip KAVČIČ

ŽIVI NARODNI JEZIK U LITURGIJI

*Laudate Dominum omnes gentes
Laudate eum omnes populi!*

Polazeći sa stanovišta crkvenoga prava i sadašnjih liturgijskih propisa valja reći da se na području zapadne, ili t. zv. latinske Crkve (can. 1 CIC) liturgijski čini imaju u principu vršiti latinskim jezikom. Izuzetak čini privilegij staroslovenske liturgije, te hrvatskog i slovenačkog obrednika kod nas, kao i pojedini indulti Sv. Stolice u različitim krajevima, podijeljeni u novije doba, gledom na pjevanje Ordinarija sv. mise i na neke molitve i upite kod pojedinih sakramenata, osobito kod krštenja i vjenčanja. Svi su ti propisi i indulti historijski uvjetovani i nemaju nikakovo dogmatsko značenje. Oni spadaju u opći mehanizam crkvene uprave, te podliježu mnogostrukim promjenama, kako ih iziskuje svrsishodnost i raznolikost prilika u historijskom razvitku Crkve.

Razmatra li se pitanje liturgijskog jezika historijski, tada vidimo da se Spasitelj kod prve sv. mise, pričesti i ređenja, dan prije svoje muke i smrti na križu, služio aramejskim jezikom kojim su govorili on, apostoli, kao i stanovnici Palestine u svakidašnjem životu. Isto su tako postupili i apostoli. U propovijedanju evanđelja i u bogoslužju apostoli su se